

MARII CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE ÎN SPAȚIUL EST-SLAV. HERMENEUTICA RECEPTĂRII: 1950–2019

DOI: 10.5281/zenodo.3631421
CZU:[801.73+821.09"1950-2019"]

Doctor în filologie **Dumitru APETRI**

E-mail: apetri_a@yahoo.com

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

THE GREATEST CLASSICISTS OF THE ROMANIAN LITERATURE IN THE EASTERN-SLAVIC AREA. HERMENEUTICS OF RECEPTION: 1950-2019

Summary. In this article are presented the actions of receiving the work of the great classics of Romanian literature in the East-Slavic space from 1950 to 2019 by mediating two types of literary interactions: artistic translation and critical interpretation. The process of receiving Eminescian literary treasure is considered to be incomplete, because Russian and Ukrainian publishers are reluctant towards its prose, which encompasses fundamental features of European romanticism and to the publicity that is imposed by an extremely wide and actual thematic framework. The translation of the work of Ion Creanga, Ion Luca Caragiale and Ioan Slavici is considered satisfying, while the process of critical interpretation of writers' creation have remained at the dimension of prefaces, afterwards and summary articles of dictionaries and encyclopedias. Finally, in the study, it is noted that the literary processes discussed represent a valuable tradition, which, over the last two decades, denotes a regrettable slowdown.

Keywords: translation, critical interpretation, editing, reception, interpretation, continuity, tradition.

Rezumat. În articol sunt luate în discuție acțiunile de receptare a operei marilor clasici ai literaturii române în spațiul est-slav între anii 1950–2019 prin mijlocirea a două tipuri de interacțiuni literare: traducerea artistică și interpretarea critică. Procesul de receptare a tezaurului literar eminescian este considerat lacunar, deoarece editurile din Rusia și Ucraina sunt reticente față de proza acestuia care întrunește trăsături fundamentale ale romantismului european și față de publicistica ce se impune printr-un diapazon tematic extrem de vast și uimitor de actual. Traducerea operei lui Ion Creangă, Ion Luca Caragiale și Ioan Slavici e considerată satisfăcătoare, pe când procesul de interpretare critică a creației prozatorilor a rămas la dimensiunea unor prefețe, postfețe și articole sumare de dicționare și enciclopedii. Se constată în finalul studiului că procesele literare discutate reprezintă o tradiție valoroasă care, în ultimele două decenii, denotă o încetinire regretabilă.

Cuvinte-cheie: traducere, interpretare critică, editare, receptare, interpretare, continuitate, tradiție.

În ultimele șapte decenii interacțiunile literare româno – est-slave au cunoscut un avânt simțitor. În centrul atenției literaților ruși și, într-o măsură mai moderată, a celor ucraineni s-a aflat opera marilor clasici ai literaturii române: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale și Ioan Slavici. Printre activitățile de receptare literară se numără în primul rând procesul de editare a operei în limbile respective, prioritate acordându-i-se, bineînțeles, poetului nostru național.

Între anii 1950 și 2000 la editurile din Moscova au fost editate cinci culegeri de poezii și poeme: *Стихи* (1950, 1958), *Лирика* (1968), *Звезды новорожденной свет* (1989) și *Избранное* (2000). Placheta din 1968 a apărut în serialul „Perle ale poeziei lirice”. Zece unități editoriale au pus la dispoziția cititorului de limba rusă, în segmentul de timp 1963–2015, și editurile chișinăuene: *Кэлин* (1963), *Стихи* (1971, 1974), *Лусеафărul* (1974, 1989, 2015), *Избранное* (1980), *Сказка кодър* (1985), *Unde ești, copilăria tea? – Где ты, детство*

моѐ? (1986), *Лес мой, брат мой* (1989). Edițiile din 1971, 1974, 1986 și 2015 sunt bilingve. Se cuvine menționat faptul că atât cărțile editate în Federația Rusă, cât și cele tipărite la Chișinău au tiraje care variază între 10 și 25 de mii de exemplare. Excepție fac culegerile elaborate în 2000 și cele de după acest jalon temporar.

La propagarea unei anumite părți a creației poetului român nepereche și-au adus contribuția încă două acte editoriale solide: *Антология румынской поэзии* (1958), care cuprinde 39 de poezii și poeme eminesciene, și volumul *Спел про лист зеленый я...* (2009), în care aflăm 40 de poezii și poeme și patru proze.

Într-un volum mult mai redus, dar totuși au căutat să ofere poezie eminesciană cititorului de limba rusă editurile din România. Între anii 1971 și 2000 au fost scoase de sub tipar patru culegeri bilingve: *Поеzii – Стихотворения* sau *Поеzii – Стихи* (1971, 1981, 1982, 2000). Fiecare dintre acestea este însoțită de o prefață sau de un studiu introductiv semnat de cunoscuți literați români.

În Ucraina procesul de editare a operei eminesciene a început tot în anii 1950, acesta soldându-se cu nouă volume. Culegerile cu titlul *Поезії* apar în 1952, 1974, 2000 și în 2013. Lor li se alătură plachetele *Din valurile vremii – Из хвиль часів* (2000), inclusă în serialul „Perle ale liricii mondiale”, *Floare albastră* (2001), ediție multilingvă: română, rusă, ucraineană, găgăuză și bulgară, *Opera lirică – Лірика. Antologie româno-ucraineană* (2010) și placheta bilingvă *Luceafărul* (2012). Culegerea intitulată *Poezii – Поезії* din 2000 a apărut la București, iar *Opera lirică* la Cernăuți.

Ultima carte din lista bibliografică anexată studiului (compartimentul II, nr. 10) poartă un titlu întrucâtva neobișnuit, dar original – *Prin Eminescu... spre sine* (2012). Ea aparține poetului Oleh Honcearenko și nu este o tălmăcire propriu-zisă, ci sunt interpretări poetice calificate de autor drept *cântări-recântări*. E o modalitate nouă de diseminare a poeziei eminesciene în arealul ucrainean. Lucrarea a fost primită cu căldură de către cititori și salutată de știința literară pentru câteva caracteristici: legătura de rudenie a autorului pe linie maternă cu neamul moldovenilor, empatia pentru spiritualitatea românească – ambele calități fiind evocate de însuși semnatarul cărții și, bineînțeles, măiestria interpretativă care domină evident paginile volumului, autorul fiind un poet de seamă ucrainean. Ca și în cazul proceselor editoriale desfășurate în contextul rusesc, volumul de tălmăciri ucrainene din creația eminesciană a fost completat cu grupaje de opere plasate în culegerile colective: *Передчуття* (1979) – patru poezii și poemul *Luceafărul*; *Doina* (1985) – șase poezii, *Ecoul – Відлуння* (2015) – șapte poezii.

A fost binevenit, indiscutabil, volumul de traduceri rusești și ucrainene din opera poetului național al românilor. Este regretabil totuși faptul că două dimensiuni extrem de valoroase ale tezaurului său literar-cultural au rămas în afara atenției editorilor din Federația Rusă și din Ucraina. E vorba despre proza și publicistica eminesciană. Pe drept constată știința literară din spațiul românesc și din alte areale că Eminescu reprezintă nu numai culmea creației poetice românești, ci și piscul cel mai mareț al publicisticii create în limba română. Reticența editurilor din spațiul est-slav față de publicistica eminesciană poate fi înțeleasă: poetul nostru național a criticat dur politica expansionistă a Imperiului rus.

Totuși, diapazonul tematic al publicisticii eminesciene este extrem de vast, el abundă în subiecte social-politice, filosofice, estetice, economice, teologice, moral-etice etc. Nu întâmplător pe coperta volumului cinci de publicistică eminesciană, elaborat de Academia Română (București, Univers Enciclopedic, 2000, colecția „Opere fundamentale”), este reprodus

următorul fragment din meditațiile lui N. Iorga – personalitate istorică și culturală cu renume mondial: „Schimbarea cea mare care se întrupează în Eminescu nu e un fenomen de viață artificială, teoretică, ce s-ar fi coborât într-o realitate disciplinată, ci avem a face cu una din acele mari mișcări care iese din adâncul viu al unei națiuni, din tot ce se poate conținea în prezent, ca și dintr-un foarte lung trecut. E unul din momentele acelea fericite, cu unul dintre oamenii predestinați, care rezumă o literatură și o îndreaptă, aruncând puternice lumini către viitor, deschizând drumuri și mai departe generațiilor care vor veni pe urmă. [...] Ceea ce admirăm și se va admira atâta vreme cât se va vorbi limba românească, cât timp accentele acestei sfinte limbi vor fi pe buzele unui om viu, e pătrunderea tuturor acestor elemente în cea mai vastă sinteză făcută de vreun suflet de român”.

Editurile din Rusia și Ucraina sunt foarte reținute și față de proza eminesciană ce întrunește particularități fundamentale ale romantismului european. Același N. Iorga găsea în proza clasicului „o imaginație de o putere halucinatorie”, iar George Călinescu este de părerea că proiectele epice eminesciene „anticipează sau dublează temele sale lirice fundamentale”, că și prin mijlocirea prozei scriitorul intenționa să creeze „o mitologie proprie română”. Proza lui Eminescu, zice M. Cimpoi, „este întâi o epică tipic romantică” [1, p. 64-66].

Prin urmare, dacă la poezia tradusă s-ar adăuga o bună parte din proza romantică de factură filosofică și reflexivă și din marea și uimitor de actuala publicistică, cititorul rus și cel ucrainean ar dispune de o imagine mult mai amplă a personalității lui Eminescu – scriitor care, alături de V. Hugo, constituie, potrivit savantului și traducătorului rus Iu. Kojevnikov, „faza finală a romantismului progresist european” [2, p. 320].

Așadar, în arealul est-slav s-a manifestat o atitudine diferențiată față de opera eminesciană: un interes constant pentru creația poetică pe fundalul unei solicitări întârziate și scăzute pentru proza scriitorului și ocolirii nejustificate a publicisticii.

Eforturi consistente denotă și actul de traducere în limba rusă a operei crengiene. Între anii 1955–1987 au apărut 12 cărți pentru maturi (trei la Moscova, tot atâtea la București și șase la Chișinău) și 16 volume pentru copii, majoritatea editate la Chișinău, câteva la București. În cadrul edițiilor pentru maturi prevalează capodopera *Amintiri din copilărie*, în cele destinate copiilor – *Povestea lui Arap Alb* (corect *Harap* – n.n.), *Capra cu trei iezi* și *Punguța cu doi bani*. De notat că în cazul ambelor tipuri de ediții tirajele sunt impresionante – între 15 și 100 de mii de exemplare. Luat în ansamblu, acest tezaur pune la dispoziția cititorului mai multe exemple de traduce-

re inspirată datorită prezenței active printre tălmăcitorii de limba rusă a următorilor literați de talent: A. Sadețki, Gr. Perov, Al. Brodski și Elena Zlatova.

În arealul cultural ucrainean procesul de editare a operei crengiene prin mijlocirea traducerilor a purces pe la mijlocul anilor '50 și a durat până în 1984. Primul volum elaborat de ucraineni conține capodopera *Amin-tiri din copilărie*, al doilea – un grupaj de povești, iar următorul – povestea *Punguța cu doi bani*. De notat că în 1984 Editura pentru copii „Curcubeul” din Kiev scoate de sub tipar o culegere de povestiri, legende și povești traduse din literatura și folclorul românilor. Intitulată *Codrii*, aceasta înserează câteva fragmente din sus-numita capodoperă crengiană și povestea *Punguța cu doi bani*. Tălmăcirile ce conțin un șir de momente inspirate aparțin cunoscutului scriitor ucrainean Volodimir Pianov și eminentului om de cultură, savant și traducător Stanislav Semcinsky.

Două sunt modalitățile principale prin care opera eminesciană și cea crengiană pătrund în spațiul cultural est-slav: traducerile artistice și interpretările critice. Dacă volumul de tălmăcirii din proza lui Ion Creangă este unul satisfăcător, atunci interpretarea critică prin intermediul unor studii monografice lipsește cu desăvârșire. Opera eminesciană s-a bucurat de două exegeze de anvergură: studiul monografic al savantului Iu. Kojevnikov *Mihail Eminescu și problema romantismului în literatura română din sec. XIX*, elaborat la Editura „Nauka” din Moscova în 1968, și lucrarea eminescologului Constantin Popovici *Mihail Eminescu. Viața și creația*, apărută în limba rusă la Editura „Literatura artistică” din Chișinău în 1982.

Între timp, în spațiul românesc a fost scos de sub tipar studiul Elenei Loghinovski *Eminescu în limba lui Pușkin* (Iași, Editura „Junimea”, 1979), dar acesta nu a fost tradus în limba rusă, deci nu a devenit un beneficiu al cititorilor respectivi. În aceeași situație se află și ediția a doua a scrierii respective, apărute cu titlul *Eminescu universal. Spațiul culturii ruse* (București, Editura „Vinea”, 2000).

La interpretările critice rusești privind opera eminesciană s-au referit pe parcursul anilor și cercetătorii M. Novicov, Tatiana Nicolescu, C. Popovici, D. Copilu-Coppilin, la cele ucrainene I. Iațentiuc și N. Bogaiuc. O anumită contribuție de ordin mai recent, care abordează un șir de aspecte ale eforturilor întreprinse de câțiva dintre cei mai valoroși tălmăcitori și interpreți ai actelor de prețuire critică, reprezintă studiile subsemnatului incluse în două cărți ale sale [3, p. 57-107; 4, p. 6-35].

De o situație mai favorabilă decât cea a lui Eminescu în planul interpretărilor critice s-a bucurat personalitatea și opera lui Ion Luca Caragiale: un studiu monografic, o culegere de schițe științifico-populare

și o lucrare de ordin beletristic-publicistic apărută în prestigiosul serial „Viața oamenilor iluștri” [5]. Pe acest fundal e regretabilă lipsa unor studii monografice privind opera și viața lui Ion Creangă – cel mai valoros prozator român, precum și personalitatea lui Ioan Slavici care, de asemenea, face parte din pleiada marilor clasici ai literaturii române. Interpretările critice despre Creangă și Slavici au rămas la nivelul unor prefețe sau postfețe ce însoțesc anumite acte editoriale și a unor materiale sumare de enciclopedii și dicționare.

Cât privește interpretările critice plasate în edițiile rusești ale operei lui Creangă, e necesar să precizăm că majoritatea prețuirilor se distinge printr-o calitate apreciabilă – fapt determinat de prezența unor figuri de notorietate în domeniul exegezelor literare: T. Vianu, G. Călinescu, V. Coroban, M. Cimpoi, ale căror studii au fost traduse și incluse în volumele nominalizate. Și-a adus obolul în această privință și articolul semnat de D. Corbea care figurează în ediția bucureșteană *Избранные произведения* din 1956.

Un interes vădit au manifestat editurile din Federația Rusă și pentru opera dramaturgică și prozastică a lui Ion Luca Caragiale. În anii '50, Editura de Stat de Literatură Artistică oferă două volume intitulate *Избранные произведения*: comedii, foiletoane, povestiri și articole, iar în anii '60-'70 încă două cărți mai modeste ca volum, dar în seriale dintre cele mai prestigioase: „Biblioteca populară” și „Biblioteca literaturii universale”. Cartea din primul serial a avut un tiraj de 100 de mii de exemplare, cea din al doilea – de 303 mii. Concomitent și cititorului de limba rusă din România i s-a pus la dispoziție două ediții modeste ca volum: în 1986 apare la București volumul de proză *Цепь слабостей*, iar peste un an – culegerea *1907. С весны до осени* – ambele în cadrul publicației periodice „Biblioteca România”.

În privința marelui clasic al dramaturgiei românești, Ion Luca Caragiale, ucrainenii s-au dovedit a fi reticenți: au editat doar un volum de povestiri și nuvele – *Triumful talentului* (Kiev, 1978), la care a trudit o echipă de tălmăcitori, majoritatea textelor și postfața aparținând distinsului savant lingvist Stanislav Semcinsky, cunoscător profund al limbii, culturii și literaturii românești și ucrainene.

O atitudine binevoitoare au manifestat editurile din Moscova și pentru opera lui Ioan Slavici. În perioada 1954–1988 au văzut lumina tiparului patru cărți. Primul volum conține povestirile *Клад* și *Счастливая мельница*, al doilea *Счастливая мельница*, ediție ce făcea parte din prestigiosul serial „Biblioteca literaturii universale”, al treilea, *Избранное*, înserează operele alese, iar ultimul – *Лесовичка*. Toate cele patru volume sunt însoțite de prefețe consistente semnate de cunoscuți literați și tra-

ducători din Federația Rusă, tirajul fiind impresionant – între 50 și 303 mii de exemplare. Cu gândul la întregirea imaginii despre opera marelui prozator transilvănean venim cu o sugestie: să se caute a traduce și memorialistica acestuia – o frescă a moravurilor și obiceiurilor tradiționale românești, compartiment aflat „la o cotă estetică ridicată” și, desigur, să nu se facă abstracție de scrierile sale care reprezintă amintiri celebre despre Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc și Maiorescu, prețuite foarte înalt de Academia Română.

Concluzii. Comentariile din textul de mai sus, precum și datele de ordin bibliografic sunt o dovadă că editurile din Federația Rusă și cele din Ucraina au manifestat un interes vădit pentru tezaurul literar al marilor clasici ai literaturii române. Eforturile de editare a unei părți importante din zestrea lor literară sunt sistematice, cu excepția unei încetiniri în secolul de față, iar tirajele numeroase. Câteva dintre ediții și-au făcut apariția în seriale de prestigiu și au fost însoțite de comentarii critice, în linii mari, relevante. Majoritatea covârșitoare a cărților a dispus de o executare poligrafică bună. Să sperăm că încetinirea care a intervenit în ultimele două decenii nu va fi de lungă durată și procesul de îmbogățire spirituală prin intermediul traducerilor, în majoritatea cazurilor, artistice, și a interpretărilor critice va fi reluat și continuat ca un apanaj al unor nobile tradiții literare deja încetățenite în spațiul est-slav.

BIBLIOGRAFIA TRADUCERILOR RUSEȘTI ȘI UCRAINESE DIN OPERA MARILOR CLASICI AI LITERATURII ROMÂNE

I. Traduceri rusești din poezia și proza lui Mihai Eminescu

a) În Federația Rusă – cinci cărți

1. *Стихи*. Studiu introductiv de Iuri Kojevnikov.¹ Москва: ГИХЛ, 1950, 131 p., 6,8 c. e.; tiraj 10 000.

2. *Стихи*. Studiu introductiv de Iuri Kojevnikov. Москва: ГИХЛ, 1958, 287 p., 14 c. e.; tiraj 20 000.

3. *Лирика*. Studiu introductiv de Iraklii Andronikov. Москва: Худож. л-ра, 1968, 143 p., 4,25 c. e.; tiraj 25 000. (Perle ale poeziei lirice).

4. *Звезды новорожденной свет*. Studiu introductiv de Iuri Kojevnikov. Москва: Худож. л-ра, 1989; 326 p., 11,96 c. e.; tiraj 25 000.

5. *Избранное*. Ediție bilingvă. Prefață de I. Mihailiuc. Москва: Русский Раритет, 2000, 304 p. 4,75 c. e.

b) În Republica Moldova – 11 cărți

1. *Кэлин*. Traducător N. Verjeiskaia. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1963, 20 p.; tiraj 10 000.

2. *Стихи*. Ediție bilingvă. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971, 243 p. 6,54, c. e.; tiraj 15 000.

3. *Стихи*. Ediție bilingvă. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1974, 200 p., 6,59 c. e.; tiraj 15 000.

4. *Лучафэрул*. Ediție bilingvă. Traducător Grigorii Perov. Chișinău: Lumina, 1974, 60 p., 1,5 c.e.; tiraj 35 000.

5. *Избранное*. Alcătuire, studiu introductiv și comentarii C. Popovici. Chișinău: Literatura artistică, 1980, 528 p., 27,72 c. e.; tiraj 10 000.

6. *Сказка кодр. Стихи*. Chișinău: Literatura artistică, 1985, 48 p.; tiraj 30 000.

7. *Unde ești, copilărie – Где ты, детство моё*. Traducător Iuri Kojevnikov. Chișinău: Literatura artistică, 1986, 96 p. 6,71 c. e.; tiraj 30 000.

8. *Лес мой, брат мой*. Стихи. Chișinău, Literatura artistică, 1989, 40p., 2,93 c. e.; tiraj 10 000.

9. *Лучафэр*. Chișinău: Literatura artistică, 1989, 64 p., 5,60 c. e.; tiraj 50 000.

10. *Floare albastră*. Ediție multilingvă: românește, ucrainește, rusește, găgăuză și bulgară. În rusă Iu. Kojevnikov, în găgăuză Dionisie Tanasoglu, în ucraineană – colectiv de traducători, în bulgară Niko Stoianov. Precuvinte: Eminescu și „inima lumii”, M. Cimpoi; ЭМИНЕСКУ – моя судьба, Iu. Kojevnikov. Chișinău. Dep. Relații Naționale și Funcționarea Limbilor, 2001, 232 p.

11. *Lucașfărul – Лучафэр*. Ediție bilingvă. Prefață acad. Mihai Cimpoi, traducere Mirosava Metleaeva. Chișinău: Prut Internațional, 2015, 60 p.

c) În România – patru cărți

1. *Poezii – Стихотворения*. Alcătuire și redactor A. Sadețki. București, Edit. Eminescu, 1971, 490 p. Notița biografică e anonimă, colile editoriale nu-s indicate.

2. *Poezii – Стихи*. Ediție bilingvă. Prefață Aurel Martin, traducător Iu. Kojevnikov. București, 1981, 347 p., 9,80 c. e.

3. *Poezii – Стихотворения*. Ediție bilingvă. Prefață Mircea Braga, traducător Nicolae Malarciuc. Cluj-Napoca, Dacia, 1982, 320 p. 20 c. e.

4. *Poezii – Стихи*. Ediție îngrijită și repere înainte de lectură de Emil Iordache, Studiu introductiv de Dan Mănuță. București, Curtea Veche, 2000, 440 p.

Prezență consistentă în culegeri colective

1. *Антология румынской поэзии*. Alcătuire A. Sadețki, studiu introductiv M. Gafița. Москва: ГИХЛ, 1958, 775 p., 48,5 c. e.; 39 de poezii și poeme; tiraj 20 000.

2. *Вершины*. Pagini de poezie clasică moldovenească, alcătuire și redactare științifică a traducerii

¹ Unitățile editoriale care figurează fără vreun nume de tălmăcitor sunt realizate de colective de traducători

I. Pavelciuc. Chișinău: Literatura artistică, 1981, 126 p.; tiraj 50 000. 23 de poezii și poeme.

3. *Спел про лист зелѣный я... Класика литературы СНГ. Фольклор и литературные памятники Молдовы.* Studiu introductiv de Ion Druță. Москва: Художественная литература, 2009, 656 p., 34,44 с. е.; tiraj 300; 40 de poezii și poeme și patru proze.

II. TRADUCERI UCRAINESE DIN POEZIA ȘI PROZA LUI MIHAI EMINESCU

1. *Поезії.* Київ. Держ. вид. худож. л-ри, 1952; 6,55 с. е.; tiraj 10 000.

2. *Поезії.* Київ. Держ. вид. худож. л-ри «Дніпро», 1974, 7,46 с. е.; tiraj 8 000.

3. *Поезії – Поезії.* Îngrijire Mihai Mihailiuc, Cuvânt înainte de Dan Horia Mazilu. București: Elion, 2000.

4. *Зневірений дух.* Повести, новели, казки. Precuvînt Stanislav Semcinsky. Київ, Дніпро, 1989, 13,4 с. е. (Culmi ale creației universale).

5. *Din valurile vremii – Из хвиль часів.* Selecție și studiu introductiv Stepan Chelar. Київ, Редакція л-ри мовами нац. меншин України, 2000, 223 p.; tiraj 500 (Perle ale literaturii mondiale).

6. *Floare albastră.* Ediție multilingvă. În rusă Iu. Kojevnikov, în găgăuză Dionisie Tanasoglu, în ucraineană – colectiv de traducători, în bulgară Niko Stoyanov. Precuvinte: Eminescu și „inima lumii”, Mihai Cimpoi, Эминеску – моя судьба, Iu. Kojevnikov. Chișinău. Dep. Relații Naționale și Funcționarea Limbilor, 2001, 232 p.

7. *Opera lirică – Лірика. Opera lirică din programa școlară.* Antologie româno-ucraineană. Ediție îngrijită de Gheorghe Zernovoi. Cernăuți, Pro Litera, 2010, 216 p.; tiraj 100 (160 de ani de la nașterea lui Eminescu).

8. *Lucașfărul – Лучафер.* Trad. Volodimir Poyati. Київ. Edit. Universitară Pulsarî, 2012, 72 p. (Perle ale clasicii mondiale).

9. *Поезії – Поезії.* Trad. В. Пояти. Київ: Edit. Universitară Pulsarî, 2013, 200 p. (Perle ale clasicii mondiale).

10. Олег Гончаренко. *За Еминеску... до себе. Співни-переспівни.* Мелітополь, 212 p.

Prezență în culegeri colective

1. *Передчуття: збірка. Из світової поезії другої половини XIX-початку XX сторіччя.* Київ: Веселка, 1979; patru poezii și poemul *Lucașfărul*.

2. *Дойна.* Culegere de versuri. Alcătuire С. О. Dragomir, V. О. Romanciuc. Київ: Веселка, 1985, 164 p.; șase poezii.

3. Volodimir Poiata. *Ескул – Відлуння. Поезії.* Київ, Pulsarî, 2015. 212 p.; șapte poezii.

III. TRADUCERI RUSEȘTI DIN OPERA LUI ION CREANGĂ

Ediții pentru maturi

1. Ион Крянгэ. *Воспоминания детства.* Перевела З. Шишова. Предисловие Илья Френкель. Рисунки В. Белова. Москва, Государственное издательство детской литературы Министерства Просвещения РСФСР, 1955, 80 p., 5,84 с. е.; tiraj 30 000. (Для старшего возраста).

2. *Избранные произведения: Воспоминания детства. Сказки, Повести.* Перевод с румынского М. Ю. Олсуфьевой. Предисловие Думитру Корбя. Иллюстрации А. Демиана. Бухарест: Издательство на иностранных языках, 1956, 355 p.

3. *Избранное.* Вступительная статья анонимна. Кишинев: Государственное издательство Молдавии, 1957, 216 p., 15,80 с. е.; tiraj 75 000.

4. *Дед Ион Роата и объединение.* Перевод. Румынская литература, nr. 1/ 1959.

5. *Воспоминания детства. Сказки.* Перевод с румынского. Предисловие В. Вождяева. Оформление художника М. Сундарева. Москва: Художественная литература, 1966, 272 p., 8,5 с. е.; tiraj 50 000.

6. *Сказки, Воспоминания детства. Рассказы.* Перевод с молдавского. Вступительная статья анонимна. Художник А. Врабие. Кишинев: Лумина, 1966, 324 p. 18,23 с. е.; tiraj 100 000.

7. *Сказки, Воспоминания детства. Рассказы.* Перевод с молдавского. Вступительная статья анонимна. Художник А. Врабие. Кишинев: Лумина, 1971, 248 с. 13,02 с.е.; tiraj 100 000. (Для среднего школьного возраста).

8. *Избранное: Сказки, Рассказы. Воспоминания детства. Нравоучительные сказки, Письма.* Перевод с молдавского. Художник Илья Богдеско. Составление и примечания Л. Чобану. Предисловие доктора филологических наук В. П. Коробана. Кишинев: Литература артистикэ, 1977, 240 p., 21 с.е.; tiraj 50 000.

9. *Воспоминания детства.* Перевод А. Бродского и В. Рожковского. В антологии: *Посиделки в кодрах.* Составитель и предисловие Спиридон Вангели. Кишинев: Литература артистикэ, 1978, 360 p., 17,55 с.е.; tiraj 65 000.

10. *Воспоминания детства* (глава из повести). *Свекровь с тремя невестками, Иван Котомка.* Перевод А. Бродского и В. Рожковского. Предисловие Тудора Виану. Бухарест, Библиотека „Румыния”, nr. 3/ 1984, 48 p.

11. *Воспоминания детства. Сказки.* Перевод с румынского З. Шишовой и Г. Перова. Предисловие

В. Вождаева, Оформление художника В. Иванюка. Москва: Художественная литература, 1987, 285 р., 10,5 с. е.; tiraj 100 000.

12. *Воспоминания детства. Повести.* Перевод с молдавского З. Шишовой. Художник Э. Килдеску. Кишинев: Литература артистикэ, 1988, 125 р., 13,44 с. е.; tiraj 50 000.

Ediții destinate copiilor și adolescenților

1. *Кошелек с двумя денежками.* Перевод с молдавского Е. Златовой. Рисунки Л. Григоращенко. Кишинев: Государственное учебно-педагогическое издательство МССР „Шкоала Советикэ”, 1955, 24 р., 3 с. е.; tiraj 50 000.

2. *Кошелек с двумя денежками.* Перевод с молдавского Е. Златовой, иллюстрации И. Богдеско. Кишинев: Государственное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1962, 32 р., 1,4 с. е.; tiraj 50 000.

3. *Кошелек с двумя денежками.* Перевод с молдавского Е. Златовой, иллюстрации И. Богдеско. Кишинев: Литература артистикэ, 1977, 44 р.; tiraj 50 000.

4. *Кошелек с двумя денежками.* Перевела Е. Златова. В антологии: *Посиделки в кодрах.* Составитель Спиридон Вангели. Кишинев: Литература артистикэ, 1978, 360 р.; tiraj 65 000.

5. *Сказка о Белом Арапе.* С румынского М. Ю. Олсуфьева, иллюстрации А. Демиана. Бухарест: Издательство литературы на иностранных языках. 1958, 78 р.

6. *Сказка про Белого Арапа.* С молдавского Г. Перов, иллюстрации Л. Григоращенко. Кишинев: Государственное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1963, 76 р. (Школьная библиотека).

7. *Белый Арап. Сказки.* Переводчики Г. Перов, Е. Златова, художник Ф. А. Хэмурау. Кишинев: Литература артистикэ, 1989, 112 р., 11,76 с.е.; tiraj 100 000. (Для младшего школьного возраста).

8. *Сказка о Белом Арапе.* Перевод М. Ю. Олсуфьева. Рисунки Василе Соколюка. Бухарест: Библиотека „Румыния”, 9/ 1989. 46 р.

9. *Сказка о поросенке.* Перевод Г. Перова, рисунки Л. Григоращенко. Кишинев: Государственное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1959, 27 р., 2,04 с. е.; tiraj 15 000. (Для младшего школьного возраста).

10. *Как лиса медведя обманула.* Перевод с молдавского Э. Смирнова, рисунки Л. Григоращенко. Кишинев, Государственное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1961, 20 р., 2,5 с. е.; tiraj 40 000. (Для дошкольного возраста).

11. *Иван Турбинка.* Перевод с молдавского Г. Перова, художник Л. Беляев. Кишинев: Государствен-

ное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1962, 30 р., 4,0 с. е.; tiraj 20 000. (Школьная библиотека).

12. *Коза и трое козлят.* Перевод с молдавского Г. Перова, рисунки Л. Домнина. Кишинев: Государственное издательство „Картя Молдовеняскэ”, 1965, 21 р., 2,5 с. е.; tiraj 100 000. (Для старшего дошкольного и младшего школьного возраста).

13. *За черешнями.* Отрывок из повести *Воспоминания детства.* Перевод с молдавского В. Балтаг, Художник Э. Килдеску. Кишинев: Литература артистикэ, 1977, 16 р., 1,56 с. е.; tiraj 65 000. (Для дошкольного и младшего школьного возраста).

14. *Коза с тремя козлятами.* Перевели А. Бродский, В. Рожковский. В антологии: *Посиделки в кодрах.* Составитель Спиридон Вангели. Кишинев: Литература артистикэ, 1978, 360 р.; tiraj 65 000.

15. *Дочь старухи и дочь старика.* Сказка. Перевод с молдавского Г. Перова, куклы и фотографии В. Крыловой, Л. Горохова, И. Кацапа. Кишинев: Литература артистикэ, 1984, 32 р., 2,34 с. е.; tiraj 100 000. (Для дошкольного возраста).

16. *На речке.* Отрывок из повести *Воспоминания детства.* Перевели с молдавского А. Бродский и В. Рожковский. Художник Э. Килдеску. Кишинев: Литература артистикэ, 1985, 24 р., 2,34 с.е.; tiraj 150 000. (Для младшего школьного возраста).

Traduceri ucrainene din opera lui Ion Creangă

1. Ион Крянге. *Спогади про дитинство.* Переклад з румунської В. П'янова, Малюнки О. Васильева. Київ: Державне видавництво дитячої літератури УРСР, 1957. 96 р., с. е. 6; tiraj 30 000. (Для середнього шкільного віку).

2. *Казки.* З румунської переклав Іван Кушнірик, Малювала Зінаїда Волковинська. Київ: Видавництво дитячої літератури „Веселка”, 1968, 94 р., с. е. 7,02; tiraj 30 000. (Для молодшого шкільного віку).

3. *Гаманець з двома грішми.* Переклад В. П'янова. В книзі: *Кодри. Збірка оповідань.* Київ: „Веселка”, 1984, 144 р.; tiraj 65 000. (Для молодшого шкільного віку).

4. *Спогади дитинства* (Уривки з повісти). Переклад В. П'янова. В книзі: *Кодри. Збірка оповідань.* Київ: Веселка, 1984, 144 р.; tiraj 65 000.

IV. TRADUCERI RUSEȘTI DIN OPERA LUI ION LUCA CARAGIALE

1. Ион Лука Караджале. *Избранные произведения.* Перевод с румынского И. Д. Константиновского. Москва: ГИХЛ, 1951, 176 р., с. е. 9,2; tiraj 30 000.

2. *Избранное. Комедии, фельетоны, рассказы, статьи.* Перевод и вступительная статья И. Д. Константиновского. Москва: ГИХЛ, 1953, 320 р., с. е. 16,4; tiraj 90 000.

4. *Комедии, юморески, рассказы.* Перевод с румынского. Вступительная статья И. Штока. Оформление художника Ю. Красного. Москва: ГИХЛ, 1963, 390 р., с. е. 20,09; tiraj 30 000.

4. *Потерянное письмо. Комедия. Рассказы.* Перевод с румынского. Предисловие И. Д. Константиновского. Москва: Художественная литература, 1974, 272 р., с. е. 8,5; tiraj 100 000 (Народная библиотека).

5. *Потерянное письмо.* Перевод И. Константиновского. *Рассказы.* Коллектив переводчиков. În serialul: *Библиотека всемирной литературы*, vol. 126. Москва: Художественная литература, 1975; tiraj 303 000.

6. *Цепь слабостей.* Предисловие Владимира Удреску. Бухарест, Библиотека „Румыния”, № 1/1986, 48 р.

7. *1907. С весны до осени.* Предисловие Валентин Ф. Михэеску. Бухарест, Библиотека «Румыния», № 2 / 1987.

Eudochia Robu. *Binecuvântare*, 2008,
u. p., 900 × 750 mm

V. TRADUCERI UCRAINENE

1. *Тріумф таланту. Оповідання.* Переклад з румунської Станіслава Семчинського. Упорядкування і післямова Станіслава Семчинського. Київ, Видавництво художньої літератури „Дніпро”, 1978, 272 р., с. е. 9,945; tiraj 50 000 (Зарубіжна сатира і гумор, № 9).

VI. TRADUCERI RUSEȘTI DIN OPERA LUI IOAN SLAVICI

1. Иоан Славич. *Клад. Счастливая мельница.* Перевод с румынского Е. С. Покрамович. Предисловие А. Сироткина. Художник Л. Кравченко. Москва: ГИХЛ, 1954, 224 р., с. е. 11,48; tiraj 150 000.

2. *Счастливая мельница.* Перевод Е. Покрамович. В книге: Библиотека всемирной литературы, том. 126. Москва: Художественная литература, 1975; tiraj 303 000.

3. *Избранное.* Перевод с румынского Е. С. Покрамович, Ю. Кожевникова, Предисловие М. Фридмана. Художник С. Гераскевич. Москва: Художественная литература, 1980, 464 р., с. е. 26,337; tiraj 50 000.

4. *Лесовичка.* Перевод с румынского М. Ландмана, Ю. Кожевникова. Предисловие Н. Осиповой. Художник В. Харламов. Москва: Художественная литература, 1988, 527 р., с. е. 27,72; tiraj 75 000.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cimpoi M. Dicționar enciclopedic: Mihai Eminescu. București: Tracus Arte, 2019. 1285 p.

2. Kojevnikov I. Mihai Eminescu și problema romanismului în literatura română. Traducere, prefață și indice de autori de Vlaicu Vraciu. Iași: Junimea, 1979, 328 p.

3. Apetri D. Arta replăsmuirii artistice. Chișinău: Tipografia Centrală, 2008. 280 p.

4. Apetri D. Atitudini și opinii. Chișinău: Magna – Princeps SRI, 2010. 208 p.

5. Apetri D. Opera lui I. L. Caragiale în arealul cultural est-slav: interpretări critice. În : Akademos, nr. 2 (53), 2019, p. 130-135.